

De València al mar

JOAN FRANCESC
MIRA

Una llarga passejada amb amics visitants, pel Cabanyal, pel Grau, per la vora de la platja, i dies després un dinar nadalenc en un restaurant clàssic de Les Arenes amb gran part de la família, m'han fet pensar una altra vegada en la vella relació difícil entre ciutat i mar. De València al mar hi hagué un tren de vapor, que començà a circular fa més d'un segle i mig, un dels primers trens de la península, i la inauguració va ser un esdeveniment memorable: "*Gloria al Ferro-Carril que nos lleva/ desde el Grao a Valencia del Cid...*". Un tren entre la ciutat i el Grau (on encara se'n conserva l'estació, abandonada), fet pensant en el port encara en construcció, volia dir no solament que el progrés havia arribat, sinó que per fi el mar estava prop. Perquè València, si vostès miren distretament els mapes, pareix una ciutat litoral, una ciutat a la vora del mar, però si observem atentament, no ho és, i ho mostren clar els mapes més antics. No és com Gènova, Marsella o Barcelona. És com Roma o Pisa, o com Gandia i Castelló, a una prudent distància de la mar i d'esquena a la mar durant molts segles. Els romans no van fundar aquesta ciutat amb intenció de fer-ne un port o un centre de comerç marítim, a la manera de Tarragona: la fundaren com a centre i cap d'una extensa plana litoral i agrícola, i això és el que va ser en temps de moros i de cristians, medievals i moderns. Fins ara mateix, que el mar el tenim ja a la vora de casa, o hem dut la porta de casa fins gairebé a la vora de la mar. Però no hem d'oblidar que a València, al llarg dels segles, per anar a veure el mar, calia fer un viatge.

Ací no hi ha una Promenade des Anglais com a Niça, ni una Esplanada amb palmeres com a Alacant, ni un passeig del Born com a Palma, ni una Rambla que arriba fins al port. València és una ciutat de terra endins, poca terra però prou per marcar una diferència. Entre l'antiga Porta de la Mar i la mar hi ha una mica més de tres quilòmetres, que en la meua adolescència es feien en mitja hora de tramvia i ara es fan en pocs minuts amb autobús o amb cotxe, però que des dels temps medievals fins al segle XIX representaven tot un món de distàncies. València era una cosa i el mar una altra, i la gran avinguda que, en el primer terç del segle XX, la ciutat ja moderna imaginà per arribar a les platges, la que ara porta el nom de Blasco Ibáñez, es digué fins fa poques dècades passeig de València al Mar, expressió de dos espais diferents, i manera d'unir allò que estava encara separat. Tallant mig barri del Cabanyal, si calia, que és una idea antiga i funesta: era vist només com un destorb.

«TINC LA IMPRESSIÓ QUE ARA MATEIX ELS VALENCIANS DE VALÈNCIA JA NO SABEM ON COMENÇA O ACABA LA CIUTAT, I POTSER NO SABEM TAMPOC QUÈ FER AMB EL NOSTRE MAR, SI ÉS ENCARA NOSTRE I NO DE LES EMPRESES CONSTRUCTORES, DELS POLÍTICS FANTASIOSOS O DE L'AUTORITAT PORTUÀRIA I DELS CONTENIDORS»

Vull dir que, fins fa poc més d'un segle, València era una cosa i els Pobles de la Mar n'eren una altra: municipis diferents fins a la ratlla del 1900. Encara avui dia, quan tot és ja un únic espai urbà, la gent del Cabanyal i del Grau quan van al centre de la ciutat diuen que van "a València"; i ser *grauer* se suposa que és una manera especial de ser, tal com correspon, segons és fama, a una gent d'arrel pescadora i marinera. Són barris que són molt més que barris, tenen les seues festes pròpies, són els únics que fan processons antigues de Setmana Santa (tirant a pintoresques, i escassament ortodoxes), i han sigut tradicionalment hostils als "senyors" de la capital i al València Club de Futbol, i partidaris de la República i de l'equip del Llevant. Tinc la impressió que ara mateix els valencians de València ja no sabem on comença o acaba la ciutat, i potser no sabem tampoc què fer amb el nostre mar, si és encara nostre i no de les empreses constructores, dels polítics fantasiosos o de l'autoritat portuària i dels contenidors. Perquè el port devora implacablement la costa i l'horta, devorà Natzaret i Pinedo i les platges on jo anava de menut, el nostre riu Túria ja no existeix i allà on el seu llit arribava a la mar s'alcen ara exòtiques construccions enormes de ciment que sembla que és l'única cosa que ens dóna fama i atractiu universal. Que siga a fi de bé, i que, de passada, els visitants contemplen també la pedra gòtica i neoclàssica de què està feta València, i no tan sols el ciment gris contemporani. I que ara que hem descobert el mar no el tornem a cobrir, ja no de distància històrica sinó d'insensatesa i d'excessos presents. Mentre ens queden els carrers del Cabanyal i els gloriosos restaurants de Les Arenes (velles cases de banys i *merenderos*) ens queda l'esperança de ser per molt de temps una ciutat, amb mar tranquil·la, discretament feliç i fins civilitzada. Que no tot ha de ser, en aquesta pàgina, parlar d'ètica i política o d'història de la teologia.